

Vyšel vůbec první komentář zákona, který upravil zvláštní režim fungování zahraniční služby. Jak služba funguje popisuje spoluautor Martin Smolek

Zákon o zahraniční službě teprve nedávno v našem právním řádu upravil zvláštní režim fungování zahraniční služby. Která agenda je v praxi nejkomplicovanější? Jak se koronavirová pandemie dotkla konzulárních služeb? Nejen o zákonu a jeho praktickém využití hovořil spoluautor komentáře, náměstek ministra zahraničních věcí pro řízení sekce právní a konzulární Martin Smolek.

Jedná se o relativně nový zákon. Jaké největší změny s ním přišly a jaký je jeho největší přínos?

Hlavní přínos zákona spočívá v tom, že poprvé od dob Rakousko-Uherska upravil zvláštní režim fungování zahraniční služby jakožto součásti státní služby České republiky. Když se podíváte do právních řádů okolních států, zjistíte, že i ony upravují zahraniční službu zvláštními předpisy. Česká republika měla v tomto ohledu jistou mezeru v právní úpravě. Obecná pravidla fungování státní služby totiž nemohou z objektivních důvodů být plně aplikována v prostředí Ministerstva zahraničních věcí. Služba v tomto ministerstvu je specifická tím, že je částečně vykonávána v zahraničí a dále tím, že jednotliví zaměstnanci se na svých místech ve velkých počtech pravidelně střídají. Zákon o zahraniční službě právě na tato specifika reaguje. Jeho hlavním přínosem je tedy podle mě to, že vůbec umožňuje zahraniční službě se všemi jejími specifiky efektivně fungovat, což bylo podle předchozí úpravy komplikované.

Zákon samozřejmě přináší nejvíce změn právě ve služebněprávní oblasti. V ostatních částech pak z velké části konsoliduje a sjednocuje dosavadní praxi, která nebyla upravena vůbec či nebyla upravena dostatečně (to se týká především zřizování a postavení zastupitelských úřadů) a neméně důležitá je nová úprava výkonu konzulární služby jako jedné z činností v rámci zahraniční služby.

Jedná se o relativně nový zákon. Jaké největší změny s ním přišly a jaký je jeho největší přínos?

KOMENTÁŘE WOLTERS KLUWER

Smolek / Válek / Kněžínek /
Gajdušek / Kahle / Chmielová
Dalajková / Riedlová / Zukal

Zákon o zahraniční službě

Komentář

Hlavní přínos zákona spočívá v tom, že poprvé od dob Rakousko-Uherska upravil zvláštní režim fungování zahraniční služby jakožto součásti státní služby České republiky. Když se podíváte do právních řádů okolních států, zjistíte, že i ony upravují zahraniční službu zvláštními předpisy. Česká republika měla v tomto ohledu jistou mezeru v právní úpravě. Obecná pravidla fungování státní služby totiž nemohou z objektivních důvodů být plně aplikována v prostředí Ministerstva zahraničních věcí. Služba v tomto ministerstvu je specifická tím, že je částečně vykonávána v zahraničí a dále tím, že jednotliví zaměstnanci se na svých místech ve velkých počtech pravidelně střídají. Zákon o zahraniční službě právě na tato specifika reaguje. Jeho hlavním přínosem je tedy podle mě to, že vůbec umožňuje zahraniční službě se všemi jejími specifiky efektivně fungovat, což bylo podle předchozí úpravy komplikované.

Zákon samozřejmě přináší nejvíce změn právě ve služebněprávní oblasti. V ostatních částech pak z velké části konsoliduje a sjednocuje dosavadní praxi, která nebyla upravena vůbec či nebyla upravena dostatečně (to se týká především zřizování a postavení zastupitelských úřadů) a neméně důležitá je nová úprava výkonu konzulární služby jako jedné z činností v rámci zahraniční služby.

Která z částí zákona vám přijde nejzajímavější?

Pokud bych byl formalista, tak bych odpověděl, že část první, která upravuje zahraniční službu. Ty ostatní části totiž řeší pouze novelty jiných zákonů a účinnost. Z pohledu právní praxe doplním, že osobně za nejzajímavější považuji část upravující postavení zastupitelského úřadu a část o výkonu

konzulární služby. Samozřejmě ale musím dodat, že všechny části jsou zajímavé a především důležité pro samotnou praxi!

Jak probíhá spolupráce zahraniční služby s národními orgány a institucemi?

Zahraněční služba samozřejmě nefunguje vedle státní služby, ale v jejím rámci, je její součástí. Už z toho plyne, že spolupráce s ostatními státními orgány je velmi intenzivní a probíhá v řadě forem. Tak například Ministerstvo zahraničních věcí koordinuje ostatní resorty při sjednávání mezinárodních smluv. V řadě věcí se tedy Ministerstvo zahraničních věcí, potažmo zahraniční služba, od ostatních úřadů neliší. Pak jsou tu ale samozřejmě některé zvláštnosti, kdy například vzhledem k tomu, že prezident republiky podle Ústavy jmenuje velvyslance a Ministerstvo zahraničních věcí pak řídí zastupitelské úřady, v jejichž čele velvyslanci stojí, musí MZV intenzivněji než jiné úřady spolupracovat s Kanceláří prezidenta republiky. A takových zvláštností by se našla celá řada.

A co je dále podstatné: Ministerstvo zahraničních věcí a zastupitelské úřady, které jsou jeho součástí, na rozdíl od jiných úřadů, není v kontaktu pouze s českými orgány, ale na denní bázi komunikuje s orgány cizích států. Taková komunikace má svá pravidla a specifika a to, jak probíhá, závisí na řadě okolností odehrávajících se v mezinárodním společenství.

Zákon upravuje také výkon konzulární činnosti. Které z nich jsou v praxi nejčastější? Jaký konzulární úkon z vašeho pohledu naopak patří mezi nejvíce specifické?

Výkon konzulární činnosti je tou částí zahraniční služby, se kterou má český občan největší šanci se setkat. Konzulární činnost je široký pojem, ale občan její důležitost nejvíce ocení v případě, kdy je mu poskytována konzulární ochrana, tedy pomoc ze strany zastupitelského úřadu v obtížných životních situacích, které není občan schopen vyřešit vlastními silami. Troufnu si tvrdit, že právě konzulární ochrana, kterou poskytuje svým občanům Česká republika, je na velmi vysoké úrovni (a to i ve srovnání s ostatními členskými státy EU, které často pro své občany dělají výrazně méně než naše zahraniční služba). Je to do značné míry „výkladní skříň Ministerstva zahraničních věcí“. Závažnost situací řešených v rámci poskytování konzulární ochrany ale také znamená, že jde o činnost velmi náročnou, každý případ je jiný. Proto právě výkon konzulární ochrany považuji za nejvíce specifický.

Naštěstí ale konzulární ochrana, která je spojená s těžkými životními situacemi, není v rámci konzulárních činností tou nejčastější agendou. V tomto ohledu ji spolehlivě předčí agenda spojená s udělováním víz a povolování pobytů cizinců. A pak je tu řada dalších rozsáhlých agend - od ověřovací činnosti přes činnost volebního orgánu až po činnost ve věcech zbraní a střeliva. Je to opravdu rozsáhlé.

Která z agend (§ 11), která pod zahraniční službu mimo diplomacii spadá, je v praxi nejkomplikovanější? Z jakých důvodů?

Na to asi nelze odpovědět úplně jednoznačně, každá ta činnost je důležitá a jinak komplikovaná. Na výkonu zahraniční služby obecně je asi nejkomplikovanější právě to, že zahrnuje celé spektrum velmi různorodých činností. Každopádně mohou vyvrátit celkem rozšířenou představu, že náplní práce diplomata je postávat na recepci se sklenkou v ruce a vést společenskou konverzaci. A pokud už se diplomat nějaké takové akce účastní, pak i při ní pracuje - sbírá informace, analyzuje je, informuje své ústředí a tak dále. To spektrum činností ale zahrnuje opravdu různorodé věci: jeden den organizačně zajišťujete vysokou státní návštěvu, druhý den řešíte situaci českého občana, který se stal obětí trestného činu, a snažíte se mu pomoci a třetí den například předáváte podle instrukce ústředí návrh mezinárodní smlouvy.

Aktuální situace dramaticky mění běžný život. Jak se pandemie koronaviru odrazila na

výkonu zahraniční služby, ať už v diplomatické, konzulární nebo administrativní činnosti?

Období pandemie koronaviru bylo pro Ministerstvo zahraničních věcí a po zastupitelské úřady opravdu extrémně obtížné. V situaci, kdy se začaly na jaře živelně a nekoordinovaně zavírat hranice, rušit lety a podobně, zvonily telefony doslova bez ustání – ostatně, výrazně se tím urychlilo zřízení konzulárního call centra, jehož otevření bylo shodou okolností sice plánováno na letošní rok, ale až v jeho druhé polovině. Na ministerstvu i na úřadech jsme fungovali non-stop několik týdnů a snažili se pomoci všem, kteří o to požádali, jak jen bylo v našich silách. Byla to velká zatěžkávací zkouška v oblasti konzulární ochrany. Samozřejmě že je vždy co zlepšovat, nechci tvrdit, že vše proběhlo absolutně bezchybně, ale jsem přesvědčen, že v této zkoušce česká zahraniční služba celkově obstála a vedla si velmi dobře. To je to nejviditelnější, co pandemie způsobila.

Krom toho ale pandemie zasáhla také do dalších oblastí. Došlo k výraznému omezení zahraničních služebních cest, což pro výkon zahraniční služby představuje velký problém. Část diplomacie se tak přesunula on-line. Všichni, nejen česká zahraniční služba, ale i služby jiných států se musely učit nové metody diplomatické práce. Teprve čas ukáže, jak moc budou tyto metody využitelné i v budoucnu a nakolik se budeme vracet do starých kolejí. Osobně se domnívám, že tyto nové metody mohou sloužit jako doplněk k těm stávajícím, ale nemohou je plně nahradit.

Zahraníční službu znáte i z pohledu zaměstnance. Co Vás na ni z tohoto pohledu nejvíce zaujalo

Mě osobně na zahraniční službě nejvíce zaujala právě její pestrost. Každý den je výzva, u každého problému musíte hledat nové kreativní řešení. A mimoto je velmi uspokojující, když víte, že krom důležitých věcí jako je například sjednávání mezinárodních smluv, pomáháte lidem v těžkých situacích. Mluvím opět o konzulární ochraně.

[Komentář zákona o zahraniční službě si můžete objednat v eshopu Wolters Kluwer](#)

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Kultura jako prestižní benefit: Proč by právní firmy měly sázet na „inteligentní zážitky“? Rozhovor s JUDr. Martinou Jankovskou](#)
- [Wolters Kluwer uvádí na český trh AI právní pracovní prostor Libra s integrovaným obsahem ASPI](#)
- [Jak ušetřit na energiích, aniž byste porušili zákon](#)
- [SLUTO DAŇOVÁ & ÚČETNÍ firma roku 2025: Kdo se letos zařadil mezi špičky oboru?](#)
- [Novela stavebního zákona, transparentní odměňování a AI v právní praxi: zveme na odborné konference Wolters Kluwer](#)
- [Zásady a principy soukromého práva jako základ moderní právní praxe. Proč má studium LLM smysl nejen pro právníky](#)
- [Kmenové listy v s.r.o. - právní rámec, převod a praktické dopady](#)
- [Executive LLM: Prestižní milník pro právní profesionály. Business Institut otevírá jarní cyklus již 1. března](#)
- [ČEZ jako první v České republice spustil 1000. dobíjecí stojan pro elektromobily](#)

- [Novinky v ASPI za rok 2025: AI, komentáře, judikatura](#)
- [D.A.S. mezi předními značkami českého trhu](#)